

Detencja

Stosowanie detencji oraz środków alternatywnych do detencji w kontekście polityki imigracyjnej w Polsce

Raport przygotowany przez Krajowy Punkt Kontaktowy Europejskiej Sieci Migracyjnej w Polsce

Detencja

Stosowanie detencji oraz środków alternatywnych do detencji w kontekście polityki imigracyjnej w Polsce

Raport przygotowany przez Krajowy
Punkt Kontaktowy Europejskiej Sieci
Migracyjnej w Polsce

Niniejszy raport krajowy został skompilowany i przygotowany przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, pełniące funkcję koordynatora Krajowego Punktu Kontaktowego Europejskiej Sieci Migracyjnej w Polsce (PL KPK ESM) i stanowi kompilację odpowiedzi na pytania zawarte w kwestionariuszu Europejskiej Sieci Migracyjnej, udzielonych przez Straż Graniczną, na prośbę Departamentu Polityki Migracyjnej Ministerstwa Spraw Wewnętrznych. Podstawą do prac nad raportem były wspólne specyfikacje oraz metodologie przyjęte przez Europejską Sieć Migracyjną (ESM).

Europejska Sieć Migracyjna została powołana na mocy Decyzji Rady 2008/381/EC z dnia 14 maja 2008 r. w celu dostarczania aktualnych, obiektywnych, wiarygodnych i porównywalnych informacji na temat migracji i azylu instytucjom UE, władzom i instytucjom Państw Członkowskich oraz opinii publicznej, w celu wspierania procesu kształtowania polityki w UE. Pracę ESM koordynuje i współfinansuje Komisja Europejska we współpracy z wyznaczonymi przez każde państwo członkowskie UE, a także Norwegię, krajowymi punktami kontaktowymi (KPK ESM).

ISBN
978-83-64955-13-6 (wersja elektroniczna)
978-83-64955-15-0 (wersja papierowa)

Elektroniczna wersja krajowego raportu (w polskiej i angielskiej wersji językowej) dostępna jest na stronie www.emn.gov.pl pod zakładką "Publikacje Krajowego Punktu Kontaktowego ESM".

REDAKCJA:

Joanna Jaracz de Czartoszewska

ZASTRZEŻENIE:

Raport został przygotowany przez Krajowy Punkt Kontaktowy Europejskiej Sieci Migracyjnej w Polsce (PL KPK ESM). Wyrażane w nim opinie niekoniecznie odzwierciedlają punkt widzenia instytucji wchodzących w skład PL KPK ESM i Komisji Europejskiej. Podmioty te nie są również związane wnioskami sformułowanymi w raporcie.

KONTAKT:

Krajowy Punkt Kontaktowy Europejskiej Sieci Migracyjnej w Polsce
Ministerstwo Spraw Wewnętrznych –
Departament Polityki Migracyjnej
ul. Stefana Batorego 5, 02-591 Warszawa, Polska
email: esm@msw.gov.pl
strona internetowa: www.emn.gov.pl

PROJEKT I SKŁAD:

Voilà! Information Design Studio
www.voila-infographics.com

Spis treści

1

Kategorie obywateli państw trzecich, którzy mogą być w Polsce zatrzymani (obowiązujące przepisy krajowe oraz podstawy do zastosowania detencji)
> 11

2

Procedury oceny oraz kryteria stosowane przy zatrzymaniu obywateli państw trzecich
> 21

3

Rodzaje miejsc zatrzymania oraz warunki w nich panujące
> 27

4

Dostępność oraz praktyczna organizacja rozwiązań alternatywnych do zatrzymania
> 37

5

Procedury oceny oraz kryteria stosowania rozwiązań alternatywnych do zatrzymania wobec obywateli państw trzecich
> 43

6

Wpływ zatrzymania i rozwiązań alternatywnych do zatrzymania na skuteczność procedury powrotu oraz procedurę przyznawania ochrony międzynarodowej
> 49

Aneks statystyczny
> 55

))

Finalizacja prac nad niniejszym raportem zbiegła się w czasie z bardzo istotnym momentem – wejściem w życie z dniem 1 maja 2014 r. nowej ustawy o cudzoziemcach, wprowadzającej możliwość stosowania środków alternatywnych wobec detencji. Rzeczywista efektywność tych środków pozostaje zatem na razie kwestią otwartą.

Streszczenie

Raport polskiego Krajowego Punktu Kontaktowego Europejskiej Sieci Migracyjnej przygotowany został we współpracy ze Strażą Graniczną – najważniejszą instytucją odpowiedzialną za kwestie dotyczące stosowania detencji wobec cudzoziemców oraz z Urzędem do Spraw Cudzoziemców, właściwym w sprawach przyznawania cudzoziemcom ochrony międzynarodowej.

W raporcie wskazano, wobec których obywateli państw trzecich można zastosować środek w postaci detencji oraz jakie przesłanki znajdują zastosowanie w odniesieniu do każdej z kategorii cudzoziemców. Ponadto, przedstawiono warunki panujące w ośrodkach detencyjnych. Skalę stosowania detencji wobec cudzoziemców pokazują dane statystyczne, aczkolwiek dostępne są jedynie dane na temat ogólnej liczby zatrzymanych cudzoziemców w poszczególnych latach.

Finalizacja prac nad raportem zbiegła się w czasie z bardzo istotnym momentem – wejściem w życie z dniem 1 maja 2014 roku nowej ustawy o cudzoziemcach, wprowadzającej możliwość stosowania środków alternatywnych wobec detencji. Z tego powodu fakty dotyczące detencji odzwierciedlają stan prawny zarówno sprzed wejścia w życie ustawy, jak i nowo wprowadzone uregulowania, natomiast informacje dotyczące środków alternatywnych ograniczają się wyłącznie do ich opisu. Ponieważ możliwość stosowania środków alternatywnych do detencji funkcjonuje w polskim systemie prawnym dopiero od 1 maja 2014 r. nie było możliwe zaprezentowanie żadnych danych statystycznych ani najlepszych praktyk.

Polska zdecydowała o włączeniu do krajowych ram prawnych środków, o których mowa w Artykule 7 ust. 3 Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/115/WE z 16 grudnia 2008 roku w spra-

wie wspólnych norm i procedur stosowanych przez państwa członkowskie w odniesieniu do powrotów nielegalnie przebywających obywateli państw trzecich: regularne zgłaszanie się do danego organu, wpłacenie odpowiedniej kaucji, dostarczenie dokumentów lub obowiązek przebywania w określonym miejscu.

Poszczególne środki stosowane będą indywidualnie w oparciu o całościowy materiał dowodowy oraz przy uwzględnieniu wszystkich okoliczności w danym przypadku. Obecnie, nie ma wyodrębnionych kryteriów, którymi powinny sugerować się organy państwowe dokonując wyboru określonego środka alternatywnego wobec detencji. Nie przewiduje się natomiast problemów z praktycznym stosowaniem ww. środków.

Rzeczywista efektywność środków alternatywnych pozostaje na razie kwestią otwartą. Oczekuje się, że ich skuteczność będzie znacząco niższa niż w przypadku zastosowania detencji, jednakże nie ma możliwości wprowadzenia działań mających na celu zwiększenie skuteczności tychże środków. Na zwiększenie efektywności środków alternatywnych wpływać może jedynie świadomość cudzoziemca o możliwości zastosowania sankcji na gruncie prawa wykroczeń w przypadku unikania obowiązków określonych w postanowieniu o zastosowaniu środków (tj. obowiązku stawiennictwa lub obowiązku zamieszkiwania w określonym miejscu) lub możliwości osadzenia w ośrodku detencyjnym.

Jednym z celów niniejszego badania Europejskiej Sieci Migracyjnej było sprawdzenie w jakim zakresie detencja i środki alternatywne wobec detencji przyczyniają się do skuteczności polityki państwa w odniesieniu do powrotów cudzoziemców oraz procedur przyznawania ochrony międzynarodowej. Organy odpowiedzialne za wdrażanie polityki powrotowej

oraz za prowadzenie procedur w kwestiach dotyczących udzielenia ochrony międzynarodowej w Polsce stoją na stanowisku, że zastosowanie detencji i środków alternatywnych nie ma i nie może mieć wpływu na procedury imigracyjne, ponieważ jest jedynie środkiem zabezpieczającym pobyt cudzoziemca, a nie przyspieszającym same procedury – w każdym przypadku cudzoziemiec umieszczany jest w detencji na możliwie najkrótszy okres czasu.

Inna kwestia to skuteczność zapewnienia przez Państwo ochrony praw podstawowych cudzoziemców będących w detencji. W przypadku Polski można stwierdzić, że prawa podstawowe zatrzymanych

cudzoziemców są szanowane – zagadnienie to jest starannie monitorowane (szczególnie na przestrzeni dwóch ostatnich lat) przez Straż Graniczną oraz nadzorujący ją organ, czyli Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, a także przez organizacje pozarządowe i Rzecznika Praw Obywatelskich w Polsce. Nie stwierdzono znaczących naruszeń praw podstawowych, aczkolwiek zdarzały się sporadyczne uchybienia. Należy przy tym podkreślić, że zgodnie z rekomendacjami organizacji pozarządowych Straż Graniczna poprawiła niektóre aspekty funkcjonowania ośrodków strzeżonych.

Niniejszy raport opracowany został w maju 2014 roku.

1

**Kategorie
obywateli państw
trzecich, którzy
mogą być w Polsce
zatrzymani
(obowiązujące
przepisy krajowe
oraz podstawy do
zastosowania
detencji)**

1.0 Kategorie obywateli państw trzecich, którzy mogą być w Polsce zatrzymani (obowiązujące przepisy krajowe oraz podstawy do zastosowania detencji)

1.1 Którzy obywatele państw trzecich mogą być zatrzymani w Polsce (wg kategorii)?

Kategorie obywateli państw trzecich ¹	Czy obywatele państw trzecich należący do tej kategorii mogą zostać zatrzymani? (tak/nie)	Jeżeli tak, to czy możliwość zatrzymania została przewidziana w ustawodawstwie? (tak/nie)	Jeżeli istnieje możliwość zatrzymania obywateli państw trzecich, ale nie została ona przewidziana w ustawodawstwie, czy została ona określona w „miękkim prawie” lub w wytycznych politycznych?	Powody zatrzymania dla każdej kategorii imigrantów, którzy mogą zostać zatrzymani w Polsce. Czy w krajowym ustawodawstwie istnieje wyczerpujący katalog tego rodzaju powodów?
 <p>Osoby ubiegające się o przyznanie ochrony międzynarodowej w ramach zwykłych procedur</p>	tak	tak	n/d	<p>Stan prawny obowiązujący do dnia 30 kwietnia 2014 r. oraz od 1 maja 2014 r.² (nowa ustawa o cudzoziemcach³):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ustalenie tożsamości; • Zapobieżenie nadużyciu postępowania w sprawie nadania statusu uchodźcy; • Zapobieżenie zagrożeniu dla bezpieczeństwa, zdrowia, życia lub własności innych osób; • Ochrona obronności lub bezpieczeństwa państwa albo ochrona bezpieczeństwa i porządku publicznego; • Wnioskodawca lub osoba, w imieniu której wnioskodawca występuje, nielegalnie przekroczyli lub usiłowali przekroczyć granicę, chyba że przybyli bezpośrednio z terytorium, na którym ich życie lub wolności zagrażało niebezpieczeństwo prześladowania lub ryzyko wyrządzenia poważnej krzywdy, przedstawili wiarygodne przyczyny nielegalnego wjazdu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i złożyli wniosek o nadanie statusu uchodźcy niezwłocznie po

1. Dzieci oraz grupy wymagające szczególnego traktowania nie zostały uwzględnione w tabeli, ponieważ stanowią one kategorię o charakterze przekrojowym.

2. Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o cudzoziemcach (Dz. U. z 2011 r. Nr 264, poz. 1573 j.t. z późn. zm.)

3. Ustawa z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach (Dz. U. z 2013 r. poz. 1650)

Osoby ubiegające się o przyznanie ochrony międzynarodowej w ramach procedury prowadzonej w trybie przyspieszonym

tak tak n/d

przekroczeniu granicy;

- Zachowanie wnioskodawcy lub osoby, w imieniu której wnioskodawca występuje, zagraża bezpieczeństwu, zdrowiu lub życiu innych cudzoziemców przebywających w ośrodku lub pracownikom tego ośrodka.

Stan prawny obowiązujący do dnia 30 kwietnia 2014 r. oraz od 1 maja 2014 r. (nowa ustawa o cudzoziemcach):

- Ustalenie tożsamości;
- Zapobieżenie nadużyciu postępowania w sprawie nadania statusu uchodźcy;
- Zapobieżenie zagrożeniu dla bezpieczeństwa, zdrowia, życia lub własności innych osób;
- Ochrona obronności lub bezpieczeństwa państwa albo ochrona bezpieczeństwa i porządku publicznego;
- Wnioskodawca lub osoba, w imieniu której wnioskodawca występuje, nielegalnie przekroczyli lub usiłowali przekroczyć granicę, chyba że przybyli bezpośrednio z terytorium, na którym ich życie lub wolności zagrażało niebezpieczeństwo prześladowania lub ryzyko wyrządzenia poważnej krzywdy, przedstawili wiarygodne przyczyny nielegalnego wjazdu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i złożyli wniosek o nadanie statusu uchodźcy niezwłocznie po przekroczeniu granicy;
- Zachowanie wnioskodawcy lub osoby, w imieniu której wnioskodawca występuje, zagraża bezpieczeństwu, zdrowiu lub życiu innych cudzoziemców przebywających w ośrodku lub pracownikom tego ośrodka.

Osoby ubiegające się o ochronę międzynarodową, podlegające procedurom dublińskim

- - -

Zgodnie z Rozporządzeniem Dublin III (Nr 604/2013)⁴ – osoby przekazywane do innego państwa członkowskiego mogą być zatrzymane jeżeli, na podstawie indywidualnej oceny, istnieje ryzyko ucieczki danej osoby oraz jeśli nie można zastosować skutecznie innych środków przymusu. Zatrzymanie powinno następować na możliwie najkrótszy czas (niezbędny do przeprowadzenia wymaganych postępowań administracyjnych w celu przekazania).

W przypadku osób przekazywanych do Polski – detencja jest możliwa zgodnie z ogólnymi zasadami dotyczącymi osób ubiegających się o ochronę międzynarodową.

4. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 604/2013 z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie ustanowienia kryteriów i mechanizmów ustalania państwa członkowskiego odpowiedzialnego za roz-

patrzenie wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej złożonego w jednym z państw członkowskich przez obywatela państwa trzeciego lub bezpaństwowca.

Osoby ubiegające się o ochronę międzynarodową, których wniosek został odrzucony

tak tak n/d

Osoby ubiegające się o łączenie rodzin, których wniosek został odrzucony

tak tak n/d

5. Zgodnie z art. 315 nowej ustawy o cudzoziemcach:

- W decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu określa się termin dobrowolnego powrotu, który wynosi od 15 do 30 dni, liczony od dnia doręczenia decyzji.
- W decyzji, o której mowa w ust. 1, nie określa się terminu dobrowolnego powrotu cudzoziemca, gdy: a) istnieje prawdopodobieństwo ucieczki cudzoziemca lub b) wymagają tego względy obronności lub bezpieczeństwa państwa lub ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego.
- Prawdopodobieństwo ucieczki cudzoziemca istnieje w szczególności, gdy cudzoziemiec: a) zadeklarował niepodporządkowanie się obowiązkowi wynikającym z otrzymania decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca

- do powrotu lub b) nie dysponuje dokumentami poświadczającymi jego tożsamość, lub c) przekroczył lub usiłował przekroczyć granicę wbrew przepisom prawa, lub d) wjechał na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w okresie obowiązywania wpisu do wykazu cudzoziemców, których pobyt na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej jest niepożądany, lub do Systemu Informacyjnego Schengen do celu odmowy wjazdu.
- W decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu wydanej bez określenia terminu dobrowolnego powrotu, o której mowa w ust. 2 pkt 2, wskazuje się państwo, do którego cudzoziemiec powinien powrócić.
 - Decyzja o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu wydana bez określenia terminu dobrowolnego powrotu, o której mowa w ust. 2 pkt 2, podlega natychmiastowemu wykonaniu.

Stan prawny obowiązujący do dnia 30 kwietnia 2014 r.:

- Istnieje ryzyko ucieczki cudzoziemca, wobec którego prowadzone jest postępowanie w sprawie o wydalenie;
- Cudzoziemcowi wydano decyzję zawierającą orzeczenie o wydaleniu bez orzekania o terminie opuszczenia terytorium RP;
- Cudzoziemiec nie opuścił terytorium RP w terminie określonym w decyzji zawierającej orzeczenie o wydaleniu;
- Cudzoziemiec przekroczył lub usiłował przekroczyć granicę nielegalnie.

Stan prawny obowiązujący od dnia 1 maja 2014 r.:

- Istnieje prawdopodobieństwo wydania decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu bez określenia terminu dobrowolnego powrotu⁵, lub
- Wydano decyzję o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu bez określenia terminu dobrowolnego powrotu, lub
- Cudzoziemiec nie opuścił terytorium RP w terminie określonym w decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu, a natychmiastowe wykonanie tej decyzji nie jest możliwe, lub
- Cudzoziemiec nie wywiązuje się z obowiązków określonych w postanowieniu o zastosowaniu wobec niego środków alternatywnych do detencji.

Stan prawny obowiązujący do dnia 30 kwietnia 2014 r.:

- Istnieje ryzyko ucieczki cudzoziemca, wobec którego prowadzone jest postępowanie w sprawie o wydalenie;
- Cudzoziemcowi wydano decyzję zawierającą orzeczenie o wydaleniu bez orzekania o terminie opuszczenia terytorium RP;
- Cudzoziemiec nie opuścił terytorium RP w terminie określonym w decyzji zawierającej orzeczenie o wydaleniu,
- Cudzoziemiec przekroczył lub usiłował przekroczyć granicę nielegalnie.

Stan prawny obowiązujący od dnia 1 maja 2014 r.:

- Istnieje prawdopodobieństwo wydania decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu bez określenia terminu dobrowolnego powrotu, lub
- Wydano decyzję o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu bez określenia terminu dobrowolnego powrotu, lub
- Cudzoziemiec nie opuścił terytorium RP w

Osoby ubiegające się o zezwolenie na pobyt na innej podstawie niż łączenie rodzin, których wniosek został odrzucony

tak tak n/d

terminie określonym w decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu, a natychmiastowe wykonanie tej decyzji nie jest możliwe, lub

- Cudzoziemiec nie wywiązuje się z obowiązków określonych w postanowieniu o zastosowaniu wobec niego środków alternatywnych do detencji.

Stan prawny obowiązujący do dnia 30 kwietnia 2014 r.:

- Istnieje ryzyko ucieczki cudzoziemca, wobec którego prowadzone jest postępowanie w sprawie o wydalenie;
- Cudzoziemcowi wydano decyzję zawierającą orzeczenie o wydaleniu bez orzekania o terminie opuszczenia terytorium RP;
- Cudzoziemiec nie opuścił terytorium RP w terminie określonym w decyzji zawierającej orzeczenie o wydaleniu,
- Cudzoziemiec przekroczył lub usiłował przekroczyć granicę nielegalnie.

Stan prawny obowiązujący od dnia 1 maja 2014 r.:

- Istnieje prawdopodobieństwo wydania decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu bez określenia terminu dobrowolnego powrotu, lub
- Wydano decyzję o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu bez określenia terminu dobrowolnego powrotu, lub
- Cudzoziemiec nie opuścił terytorium RP w terminie określonym w decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu, a natychmiastowe wykonanie tej decyzji nie jest możliwe, lub
- Cudzoziemiec nie wywiązuje się z obowiązków określonych w postanowieniu o zastosowaniu wobec niego środków alternatywnych do detencji.

Osoby zatrzymane na granicy w celu zapobieżenia nielegalnemu wjazdowi (np. na obszarze tranzytowym lotniska)

n/d n/d n/d

n/d

Osoby, w przypadku których uznano, że przebywają one nielegalnie na terytorium Polski, które nie ubiegały się o przyznanie ochrony międzynarodowej i w odniesieniu do których nie podjęto (jeszcze) decyzji nakazującej powrót

tak tak n/d

Stan prawny obowiązujący do dnia 30 kwietnia 2014 r.:

- Istnieje ryzyko ucieczki cudzoziemca, wobec którego prowadzone jest postępowanie w sprawie o wydalenie;
- Cudzoziemiec przekroczył lub usiłował przekroczyć granicę nielegalnie.

Stan prawny obowiązujący od dnia 1 maja 2014 r.:

- Istnieje prawdopodobieństwo wydania decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu bez określenia terminu dobrowolnego powrotu, lub
- Cudzoziemiec nie wywiązuje się z obowiązków określonych w postanowieniu o zastosowaniu wobec niego środków alternatywnych do detencji.

Osoby, w odniesieniu do których podjęto decyzję nakazującą powrót

tak tak n/d

Stan prawny obowiązujący do dnia 30 kwietnia 2014 r.:

- Cudzoziemcowi wydano decyzję zawierającą orzeczenie o wydaleniu bez orzekania o terminie opuszczenia terytorium RP;
- Cudzoziemiec nie opuścił terytorium RP w terminie określonym w decyzji zawierającej orzeczenie o wydaleniu,
- Cudzoziemiec przekroczył lub usiłował przekroczyć granicę nielegalnie.

Stan prawny obowiązujący od dnia 1 maja 2014 r.:

- Wydano decyzję o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu bez określenia terminu dobrowolnego powrotu, lub
- Cudzoziemiec nie opuścił terytorium RP w terminie określonym w decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu, a natychmiastowe wykonanie tej decyzji nie jest możliwe, lub
- Cudzoziemiec nie wywiązuje się z obowiązków określonych w postanowieniu o zastosowaniu wobec niego środków alternatywnych do detencji.

1.2 Czy, zgodnie z przepisami krajowymi obowiązującymi w Polsce, istnieje możliwość zatrzymania osób należących do grup wymagających szczególnego traktowania, w tym nieletnich, rodzin z dziećmi, kobiet w ciąży lub też osób o specjalnych potrzebach? Proszę wskazać, czy osoby te są wyłączone z możliwości zastosowania zatrzymania, czy też zatrzymanie jest dozwolone w określonych okolicznościach.

Stan prawny obowiązujący do 30 kwietnia 2014 r.:

W świetle ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o cudzoziemcach możliwe było umieszczenie małoletniego cudzoziemca w strzeżonym ośrodku dla cudzoziemców. Organ, który zatrzymał małoletniego cudzoziemca przebywającego na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej bez opieki, mógł wystąpić do sądu właściwego za względu na miejsce zatrzymania małoletniego z wnioskiem o umieszczenie go w placówce opiekuńczo-wychowawczej. Powyższe rozwiązanie było i jest – co do zasady – stosowane w odniesieniu do małoletnich bez opieki, a tylko w przypadkach, gdy zastosowanie tego rozwiązania nie jest możliwe lub utrudnione z przyczyn niezależnych od Straży Granicznej (np. brak miejsc

w placówce opiekuńczo-wychowawczej, konieczność zapewnienia szczególnego nadzoru nad małoletnim), ww. kategoria osób mogła być umieszczona w strzeżonych ośrodkach. Podkreślenia wymaga fakt, że małoletniego przebywającego w strzeżonym ośrodku dla cudzoziemców bez opiekuna umieszczano w sposób uniemożliwiający kontakt z osobami dorosłymi umieszczonymi w ośrodku. Natomiast cudzoziemcowi umieszczonemu w strzeżonym ośrodku wraz z małoletnim przebywającym pod jego opieką zapewnia się – w miarę możliwości – wspólny pokój. Obie grupy cudzoziemców umieszczane są w specjalnie przystosowanych dla potrzeb tej grupy wymagającej szczególnego traktowania, ośrodkach

strzeżonych dla cudzoziemców tj. w Kętrzynie i Białej Podlaskiej oraz Przemysłu (w odniesieniu do małoletnich cudzoziemców z opiekunami, będących poniżej wieku szkolnego).

W obowiązującym przed dniem 1 maja 2014 r. stanie prawnym zakaz umieszczania cudzoziemców w strzeżonych ośrodkach dotyczył jedynie tych małoletnich cudzoziemców pozostających bez opieki, którzy ubiegali się o nadanie statusu uchodźcy⁶.

Zgodnie bowiem z regulacjami ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej⁷ w powyższym przypadku organ przyjmujący wniosek o nadanie statusu uchodźcy złożony przez małoletniego bez opieki występuje niezwłocznie do sądu opiekuńczego z wnioskiem o ustanowienie kuratora do reprezentowania małoletniego w sprawie o nadanie statusu uchodźcy i umieszczenie go w placówce opiekuńczo-wychowawczej, a następnie doprowadza małoletniego bez opieki do zawodowej niespokrewnionej z małoletnim cudzoziemcem rodziny zastępczej o charakterze pogotowia rodzinnego lub placówki opiekuńczo – wychowawczej typu interwencyjnego (w tej kwestii nic się nie zmieniło po 1 maja 2014 r.).

W przypadku cudzoziemców szczególnej troski, przepisy ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium RP zakazują umieszczania w strzeżonym ośrodku, oprócz małoletnich bez opieki, również tych cudzoziemców, którzy byli poddani przemocy, jak również niepełnosprawnych. Natomiast zgodnie z ustawą o cudzoziemcach, postanowienia o umieszczeniu cudzoziemca w strzeżonym ośrodku lub o zastosowaniu wobec niego aresztu w celu wydalenia nie wydaje się, jeżeli mogłoby to spowodować niebezpieczeństwo dla jego życia lub zdrowia (bez zmian po 1 maja 2014 r.).

W przypadku kobiet w ciąży, zgodnie z poprzednio obowiązującą ustawą o cudzoziemcach w areszcie w celu wydalenia mogła przebywać kobieta do siódmego miesiąca ciąży. Ustawa zobowiązywała organ Straży Granicznej, któremu podlega areszt w celu wydalenia, do odpowiedniego wczesnego (przed upływem szóstego miesiąca ciąży) wystąpienia do sądu z wnioskiem o umieszczenie kobiety w strzeżonym ośrodku. Należy zwrócić uwagę, że ośrodki strzeżone,

które są przystosowane do pobytu tej grupy szczególnego traktowania, zapewniały im (i zapewniają nadal) odpowiednią opiekę ginekologiczną oraz szczególne warunki w okresie karmienia oraz opieki nad dziećmi.

Stan prawny obowiązujący od 1 maja 2014 r.:

W strzeżonym ośrodku lub areszcie dla cudzoziemców nie umieszcza się małoletniego bez opieki ubiegającego się o nadanie statusu uchodźcy.

W strzeżonym ośrodku lub areszcie dla cudzoziemców nie umieszcza się również cudzoziemca ubiegającego się o nadanie statusu uchodźcy, którego stan psychofizyczny może uzasadniać domniemanie, że był poddany przemocy albo że jest niepełnosprawny, z wyłączeniem przypadku, gdy zachowanie cudzoziemca zagraża bezpieczeństwu, zdrowiu lub życiu innych cudzoziemców przebywających w ośrodku lub pracownikom ośrodka oraz jeżeli mogłoby to spowodować niebezpieczeństwo dla jego życia lub zdrowia.

Z kolei na gruncie przepisów ustawy o cudzoziemcach w strzeżonym ośrodku lub areszcie dla cudzoziemców nie umieszcza się cudzoziemca, którego umieszczenie w ośrodku może powodować niebezpieczeństwo dla jego życia lub zdrowia, albo cudzoziemca, którego stan psychofizyczny może uzasadniać domniemanie, że był poddany przemocy.

W przypadku zatrzymania cudzoziemca, w przypadku którego istnieją przesłanki do umieszczenia w strzeżonym ośrodku lub areszcie należy każdorazowo dokonać oceny pod kątem zaistnienia ww. przeciwwskazań do umieszczenia w ośrodku strzeżonym.

W przypadku zatrzymania małoletniego cudzoziemca przebywającego na terytorium RP bez opieki Straż Graniczna występuje do sądu właściwego ze względu na miejsce jego zatrzymania z wnioskiem o umieszczenie go w placówce opiekuńczo – wychowawczej lub w strzeżonym ośrodku. W strzeżonym ośrodku może być umieszczony małoletni cudzoziemiec przebywający na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej bez opieki, który ukończył 15. rok życia (w sytuacji, gdy nie ubiega się on o nadanie statusu uchodźcy).

Należy również wskazać, że Sąd podejmując decyzję o umieszczeniu małoletniego cudzoziemca

⁶ życia lub zdrowia.

⁷ Dz. U. z 2012 r. poz. 680 z późn. zm.

przebywającego na terytorium RP bez opieki w strzeżonym ośrodku dla cudzoziemców, jest zobligowany do wzięcia pod uwagę:

- **stopnia rozwoju** fizycznego i psychicznego małoletniego cudzoziemca;
- **cech osobowości** małoletniego cudzoziemca;
- **okoliczności zatrzymania** małoletniego cudzoziemca;
- **warunków osobistych** przemawiających za umieszczeniem małoletniego cudzoziemca w strzeżonym ośrodku.

1.3 W kontekście osób, które nie mogą zostać wydalone i/lub którym przyznano status pobytu tolerowanego, proszę wskazać, czy w Polsce istnieją przepisy regulujące kwestie zwolnienia obywateli państw trzecich należących do powyższej kategorii⁸.

W Polsce istnieją przepisy regulujące kwestie zwolnienia obywateli państw trzecich, którzy nie mogą zostać wydalenii i którym przyznano status pobytu tolerowanego.

Stan prawny obowiązujący do 30 kwietnia 2014 r.:

Cudzoziemcowi udziela się zgody na pobyt tolerowany na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, jeżeli jego wydalenie:

- mogłoby nastąpić jedynie do kraju, w którym zagrożone byłoby jego prawo do życia, wolności i bezpieczeństwa osobistego, w którym mógłby zostać poddany torturom albo nieludzkiemu lub poniżającemu traktowaniu albo karaniu lub być zmuszony do pracy lub pozbawiony prawa do rzetelnego procesu sądowego albo być ukarany bez podstawy prawnej w rozumieniu Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r.;
- naruszałoby prawo do życia rodzinnego w rozumieniu Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie

W przypadku kobiet w ciąży w nowej ustawie o cudzoziemcach został zawarty przepis stanowiący, iż w areszcie dla cudzoziemców może przebywać kobieta tylko do czwartego miesiąca ciąży oraz nakładający na organ Straży Granicznej, któremu podlega areszt dla cudzoziemców, obowiązek odpowiednio wczesnego (przed upływem trzeciego miesiąca ciąży), wystąpienia do sądu z wnioskiem o umieszczenie kobiety w strzeżonym ośrodku.

dnia 4 listopada 1950 r., lub naruszałoby prawa dziecka określone w Konwencji o prawach dziecka, przyjętej przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r. (Dz. U. z 1991 r. Nr 120, poz. 526 oraz z 2000 r. Nr 2, poz. 11), w stopniu istotnie zagrażającym jego rozwojowi psychofizycznemu;

- jest niewykonalne z przyczyn niezależnych od organu wykonującego decyzję o wydaleniu i od cudzoziemca.

Ponadto cudzoziemcowi można udzielić zgody na pobyt tolerowany na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, jeżeli jego wydalenie mogłoby nastąpić jedynie do kraju, do którego wydanie cudzoziemca jest niedopuszczalne na podstawie orzeczenia sądu o niedopuszczalności wydania cudzoziemca albo na podstawie rozstrzygnięcia Ministra Sprawiedliwości o odmowie jego wydania, uwzględniając przyczynę, z powodu której odmówiono wydania cudzoziemca, oraz interes Rzeczypospolitej Polskiej.

W przypadku udzielenia cudzoziemcowi zgody na pobyt tolerowany sąd wydaje postanowienie

ze względów natury prawnej lub innych, zostaje ona niezwłocznie zwolniona.

⁶ Postanowienia o umieszczeniu cudzoziemca w strzeżonym ośrodku lub o zastosowaniu wobec niego aresztu nie wydawano się również w przypadku, gdy mogłoby to spowodować niebezpieczeństwo dla jego

o zwolnieniu cudzoziemca ze strzeżonego ośrodka lub aresztu w celu wydalenia.

Stan prawny obowiązujący od 1 maja 2014 r.

(wprowadzenie zezwolenia na pobyt na terytorium Polski ze względów humanitarnych):

Cudzoziemcowi udziela się zgody na pobyt ze względów humanitarnych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, jeżeli zobowiązanie go do powrotu:

- może nastąpić jedynie do państwa, w którym, w rozumieniu Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r.:
 - zagrożone byłoby jego prawo do życia, wolności i bezpieczeństwa osobistego lub
 - mógłby on zostać poddany torturom albo nie-ludzkiemu lub poniżającemu traktowaniu albo karaniu, lub
 - mógłby być zmuszony do pracy, lub
 - mógłby być pozbawiony prawa do rzetelnego procesu sądowego albo być ukarany bez podstawy prawnej, lub
- naruszałoby jego prawo do życia rodzinnego lub prywatnego, w rozumieniu przepisów Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., lub
- naruszałoby prawa dziecka, określone w Konwencji o prawach dziecka, przyjętej przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r., w stopniu istotnie zagrażającym jego rozwojowi psychofizycznemu.

Zgody na pobyt tolerowany na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej udziela się cudzoziemcowi, jeżeli zobowiązanie go do powrotu:

- może nastąpić jedynie do państwa, w którym, w rozumieniu Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r.:
 - zagrożone byłoby jego prawo do życia, wolności i bezpieczeństwa osobistego lub
 - mógłby zostać poddany torturom albo nie-ludzkiemu lub poniżającemu traktowaniu albo karaniu, lub
 - mógłby on być zmuszony do pracy, lub
 - mógłby być pozbawiony prawa do rzetelnego procesu sądowego albo być ukarany bez podstawy prawnej– w przypadku gdy zachodzą okoliczności do odmowy udzielenia zgody na pobyt ze względów humanitarnych,
- jest niewykonalne z przyczyn niezależnych od organu właściwego do przymusowego wykonania decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu i od cudzoziemca, lub
- może nastąpić jedynie do państwa, do którego wydanie go jest niedopuszczalne na mocy orzeczenia sądu albo z uwagi na rozstrzygnięcie Ministra Sprawiedliwości w przedmiocie odmowy wydania cudzoziemca.

Cudzoziemca umieszczonego w strzeżonym ośrodku albo w areszcie dla cudzoziemców zwalnia się w przypadku doręczenia cudzoziemcowi decyzji o udzieleniu cudzoziemcowi zgody na pobyt ze względów humanitarnych lub zgody na pobyt tolerowany na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

2

Procedury oceny oraz kryteria stosowane przy zatrzymaniu obywateli państw trzecich

2.0 Procedury oceny oraz kryteria stosowane przy zatrzymaniu obywateli państw trzecich

2.1 Czy stosowana jest procedura oceny indywidualnej, która ma na celu określenie adekwatności zatrzymania w odniesieniu do obywateli państw trzecich należących do poszczególnych kategorii przywołanych w rozdziale 1. Jeżeli tak, proszę wymienić kategorie obywateli państw trzecich, w przypadku których osoby należące do danej kategorii są poddawane indywidualnym ocenom. W przypadku, gdy procedury oceny indywidualnej nie są stosowane, proszę wskazać mechanizm służący określeniu adekwatności zatrzymania, np. czy wszystkie osoby należące do danej kategorii obywateli państw trzecich są automatycznie zatrzymywane?

Stan prawny obowiązujący od 1 maja 2014 r.:

Przepisy prawa przewidują ściśle określone kryteria przeprowadzania oceny indywidualnej jedynie wobec małoletnich bez opieki i cudzoziemca wraz z małoletnim pozostającym pod jego opieką.

Sąd, rozpatrując wniosek o umieszczenie w strzeżonym ośrodku małoletniego cudzoziemca przebywającego na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej bez opieki, kierując się jego dobrem, uwzględnia w szczególności:

- **stopień rozwoju fizycznego i psychicznego** małoletniego cudzoziemca;
- **cechy osobowości** małoletniego cudzoziemca;
- **okoliczności zatrzymania** małoletniego cudzoziemca;

- **warunki osobiste** przemawiające za umieszczeniem małoletniego cudzoziemca w strzeżonym ośrodku.

Sąd rozpatrując wniosek o umieszczenie w strzeżonym ośrodku cudzoziemca wraz z małoletnim pozostającym pod jego opieką kieruje się także dobrem tego małoletniego. W odniesieniu do pozostałych kategorii osób przepisy prawa nie przewidują określonych kryteriów przeprowadzania oceny indywidualnej.

Niemniej jednak, należy wskazać, że Straż Graniczna prowadzi obecnie prace nad projektem wczesnej identyfikacji osób, które mogą być ofiarami przemocy tortur oraz innych ciężkich form przemocy fizycznej, psychicznej lub seksualnej. W pracach nad projektem

uczestniczą przedstawiciele Straży Granicznej oraz fundacji Międzynarodowa Inicjatywa Humanitarna. W ramach projektu opracowany zostanie algorytm

określający tryb postępowania z tego rodzaju osobami.

- 2.2 Jeżeli stosowane są procedury oceny indywidualnej, proszę wymienić konkretne kryteria, którymi kierują się właściwe organy przy podejmowaniu decyzji, czy w danym przypadku obowiązują poszczególne powody zatrzymania. Proszę wskazać podstawę prawną do przeprowadzania procedur oceny indywidualnej (np. ustawodawstwo, miękkie prawo, wytyczne).

Dobro małoletniego (definiowane jak w odpowiedzi na pytanie powyżej) – obowiązek ustawowy.

- 2.3 Jeżeli stosowane są procedury oceny indywidualnej, czy obywatele państw trzecich otrzymują szczegółową informację na temat konsekwencji przeprowadzenia wywiadu jeszcze przed przeprowadzeniem procedury oceny indywidualnej? Jeżeli tak, czy nacisk został położony na wszystkie możliwe opcje/rezultaty oceny?

n/d

- 2.4 Jeżeli stosowane są procedury oceny indywidualnej, proszę wskazać, czy procedura obejmuje ocenę tego, czy dana osoba jest osobą wymagającą szczególnego traktowania. Jeżeli tak, to proszę opisać przebieg procedury oceny w tym zakresie.

Jak zostało stwierdzone powyżej, Straż Graniczna prowadzi obecnie prace nad projektem wczesnej identyfikacji osób, które mogą być ofiarami przemocy tortur oraz innych ciężkich form przemocy fizycznej,

psychicznej lub seksualnej. Algorytm określający tryb postępowania z tego rodzaju osobami zostanie dopiero opracowany jako rezultat tych prac.

- 2.5 Proszę podać więcej szczegółowych informacji na temat kryteriów/wskaźników, które stanowią podstawę do podjęcia decyzji, czy w danym przypadku obowiązują powody zatrzymania.

Powód 1: Jeżeli istnieje ryzyko ucieczki (przykład: ryzyko ucieczki może być określane na podstawie poprzednich ucieczek lub prób ucieczek z miejsca zatrzymania, oświadczeń dotyczących niechęci danej osoby do powrotu do swojego kraju pochodzenia, wcześniejszych przypadków naruszenia warunków tymczasowego zwolnienia lub rozwiązań alternatywnych do zatrzymania, braku aktualnego paszportu, braku miejsca zamieszkania, wcześniejszego podania nieprawdziwej tożsamości, wcześniejszego naruszenia warunków dobrowolnego wyjazdu lub zakazu wjazdu do danego kraju itd.)

Prawdopodobieństwo ucieczki cudzoziemca istnieje w szczególności, gdy cudzoziemiec:

- zadeklarował niepodporządkowanie się obowiązkowi wynikającemu z otrzymania decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu lub
- nie dysponuje dokumentami poświadczającymi jego tożsamość, lub
- przekroczył lub usiłował przekroczyć granicę wbrew przepisom prawa, lub
- wjechał na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w okresie obowiązywania wpisu do wykazu

cudzoziemców, których pobyt na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej jest niepożądany, lub do Systemu Informacyjnego Schengen do celu odmowy wjazdu.

Powód 2: Jeżeli obywatel państwa trzeciego unika lub utrudnia przygotowania do powrotu lub proces wydalenia
n/d

Powód 3: Jeżeli jest to niezbędne do ochrony bezpieczeństwa narodowego lub porządku publicznego Względny obronności lub bezpieczeństwa państwa lub ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego.

Powód 4: Proszę wskazać inne powody oraz odpowiednie kryteria/wskaźniki uwzględniane w ocenie Cudzoziemiec nie opuścił terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w terminie określonym w decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu, a natychmiastowe wykonanie tej decyzji nie jest możliwe, lub cudzoziemiec nie wywiązuje się z obowiązków określonych w postanowieniu o zastosowaniu wobec niego środków alternatywnych do detencji.

- 2.6 Czy istnieje możliwość zastosowania rozwiązań alternatywnych do zatrzymania, które będą zawsze brane pod uwagę w przypadku dokonywania oceny dotyczącej zasadności zatrzymania danej osoby?

Tak. Ustawa z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach wprowadziła możliwość zastosowania środków alternatywnych do detencji.

2.7 Proszę wskazać organy krajowe odpowiedzialne za realizację procedur oceny indywidualnej (o ile są stosowane) oraz podejmowanie decyzji o zatrzymaniu obywateli państw trzecich.

Decyzję o osadzeniu w ośrodku strzeżonym lub areszcie dla cudzoziemców podejmuje sąd na wniosek komendanta placówki SG lub komendanta oddziału SG. Zarówno komendant placówki SG, komendant oddziału SG jak i sąd dokonują

indywidualnej oceny dotyczącej zasadności wnioskowania o umieszczenie w ośrodku strzeżonym/areszcie dla cudzoziemców (komendant placówki i komendant oddziału) i samego umieszczenia w ośrodku strzeżonym (sąd).

2.8 Czy organy sądownicze uczestniczą w procesie podejmowania decyzji o zatrzymaniu obywateli państw trzecich, a jeżeli tak, to na jakim etapie procesu decyzyjnego oraz w jakim zakresie? (np. organy sądownicze podejmują ostateczną decyzję, formułują jedynie zalecenia, podejmują działania wyłącznie w przypadku odwołania się obywatela państwa trzeciego od wydanej decyzji?)

Tak. Organami sądowniczymi wydają postanowienia o umieszczeniu cudzoziemca w ośrodku strzeżonym lub areszcie dla cudzoziemców na wniosek

komendanta placówki lub komendanta oddziału Straży Granicznej.

2.9 Proszę wskazać trudności związane z wdrażaniem istniejących procedur oceny w Polsce.

Jak wskazano w odpowiedzi na pytanie 2.1 procedury są obecnie na etapie opracowywania.

2.10 Proszę wskazać dobre praktyki związane z wdrażaniem istniejących procedur oceny (np. przywołanych w istniejących ocenach/badaniach/innych źródłach lub też w oparciu o informacje uzyskane od właściwych organów).

n/d

3

Rodzaje miejsc zatrzymania oraz warunki w nich panujące

3.0 Rodzaje miejsc zatrzymania oraz warunki w nich panujące

3.1 Czy w Polsce istnieją wyspecjalizowane, niebędące więzieniami, miejsca zatrzymania przeznaczone dla imigrantów?

W Polsce funkcjonuje 6 strzeżonych ośrodków dla cudzoziemców, z czego dwa z nich mają wydzielone areszty dla cudzoziemców (pomieszczenia te przeznaczone są dla osób niepodporządkującym się zasadom panującym w strzeżonych ośrodkach). Wszystkie strzeżone ośrodki dla cudzoziemców znajdują się w strukturach organizacyjnych Straży Granicznej. Każdy z tych obiektów umieszczony jest w innym oddziale Straży Granicznej (4 ośrodki dla cudzoziemców umieszczone są na granicy zewnętrznej, 1 na granicy wewnętrznej oraz 1 położony jest w centrum kraju).

3.2 Czy istnieją różne rodzaje wyspecjalizowanych miejsc zatrzymania przeznaczonych dla obywateli państw trzecich znajdujących się w różnej sytuacji (np. osoby uczestniczące w postępowaniach w sprawie powrotu, osoby ubiegające się o przyznanie ochrony międzynarodowej, osoby stanowiące zagrożenie dla bezpieczeństwa itd)?

Określono profile strzeżonych ośrodków dla cudzoziemców, dostosowując ich zakres funkcjonowania do istniejącej sytuacji migracyjnej, infrastruktury obiektu oraz możliwości gwarantowanych przez

kadre tych ośrodków w celu zapewnienia cudzoziemcom jak najlepszych warunków bytowych (w tym zapewnienie możliwości realizacji obowiązku szkolnego małoletnim cudzoziemcom).

Są to:

- **Ośrodki przystosowane wyłącznie dla rodzin z dziećmi i małoletnich bez opieki**, gdzie realizowany jest obowiązek szkolny dla małoletnich cudzoziemców (Strzeżony Ośrodek dla Cudzoziemców w Kętrzynie i w Białej Podlaskiej).
- **Ośrodki przystosowane do umieszczania w nich wyłącznie mężczyzn** (Strzeżony Ośrodek dla Cudzoziemców w: Białymstoku, Lesznowoli, Krośnie Odrzańskim).
- **Ośrodki typu mieszanego**, posiadające w swojej infrastrukturze blok męski oraz blok żeński (Strzeżony Ośrodek dla Cudzoziemców w Przemyślu, gdzie dodatkowo funkcjonuje blok rodzinny, w którym mogą być umieszczone rodziny z dziećmi w wieku pozaszkolnym).

3.3 Jakie organy/organizacje są odpowiedzialne za bieżące administrowanie wyspecjalizowanymi miejscami zatrzymania dla imigrantów w Polsce?

Komendanci oddziałów Straży Granicznej lub komendanci placówek Straży Granicznej (w zależności od ośrodka).

3.4 Proszę opisać działania wdrożone w Polsce w celu zaradzenia sytuacji, w której liczba zatrzymanych obywateli państw trzecich przekracza liczbę miejsc dostępnych w miejscach zatrzymania.

Nie było takiej sytuacji.

3.5 Czy w Polsce obywatele państw trzecich są zatrzymywani w więzieniach? Jeżeli tak, to w jakich przebywają warunkach?

Nie.

3.6 W przypadku, gdy w Polsce obywatele państw trzecich są zatrzymywani w więzieniach, to czy są oddzieleni od zwykłych osadzonych? Jeżeli tak, proszę przedstawić informacje na temat mechanizmu, którego celem jest oddzielenie zatrzymanych obywateli państw trzecich od zwykłych osadzonych.

n/d

3.7 Proszę przedstawić informacje na temat warunków pobytu obywateli państw trzecich, przebywających w miejscach zatrzymania na terytorium Polski.

Warunki pobytu osób zatrzymanych

Średnia powierzchnia przypadająca na osobę przetrzymywaną (w metrach kwadratowych)

Dane statystyczne i/lub komentarz

Powierzchnia pokoju dla cudzoziemca lub celi mieszkalnej nie może być mniejsza niż 3m² – na jednego mężczyznę oraz 4m² na jedną kobietę lub małoletniego.

Średni okres pobytu cudzoziemca w miejscu zatrzymania

Średni okres pobytu cudzoziemca w strzeżonym ośrodku dla cudzoziemców wynosi 69 dni (dane za 2013 rok).

Czy rodziny przebywają w osobnych miejscach?

Rodziny z dziećmi przebywają w specjalnie przystosowanych ośrodkach dla cudzoziemców (patrz pytanie 3.2).

Czy dzieci są umieszczane w innych obiektach niż ich rodzice? (np. w obiektach dla dzieci). W jakich okolicznościach może mieć miejsce tego rodzaju sytuacja?

Nie było takiej sytuacji. Rodziny z dziećmi są umieszczane w specjalnie przystosowanych do tego ośrodkach strzeżonych (patrz pytanie 3.2).

Czy samotne kobiety są oddzielane od samotnych mężczyzn?

Samotne kobiety i samotni mężczyźni są umieszczani w strzeżonych ośrodkach typu mieszanego, w infrastrukturze których jest blok męski i blok żeński.

Czy nieletni bez opieki są oddzielani od osób dorosłych?

Małoletni cudzoziemcy bez opieki umieszczani są w specjalnie przystosowanym do tego celu ośrodku strzeżonym (patrz pytanie 3.2).

Czy osoby przetrzymywane mają dostęp do miejsc na świeżym powietrzu? Jeśli tak, to jak często?

Osoby przebywające w strzeżonych ośrodkach dla cudzoziemców mają możliwość korzystania ze spacerów oraz możliwość swobodnego poruszania się w czasie wolnym w godzinach 09.00-21.00. Czas korzystania

przez osoby umieszczone ze swobody poruszania się po ośrodku oraz korzystania ze spacerów, może być ograniczony jedynie czasem przeznaczonym na posilek.

Czy wszystkie osoby przetrzymywane mają prawo do odwiedzin? Jeżeli tak, to kto (np. członkowie rodziny, przedstawiciele prawni, itd.) i jak często może ich odwiedzać?

Tak. Wszystkie osoby umieszczone w strzeżonych ośrodkach dla cudzoziemców mają zagwarantowane prawo do odwiedzin przez 7 dni w tygodniu w określonych godzinach. Cudzoziemiec umieszczony w strzeżonym ośrodku lub przebywający w areszcie dla cudzoziemców ma prawo do widzeń z osobami bliskimi w specjalnie do tego przeznaczonych pomieszczeniach, za zgodą organu Straży Granicznej, któremu ten ośrodek lub areszt podlega lub osoby przez ten organ upoważnionej. Dodatkowo umożliwili im się również realizowanie prawa do kontaktu z organizacjami pozarządowymi zajmującymi się udzielaniem cudzoziemcom pomocy, w tym pomocy prawnej.

Czy osoby przetrzymywane mogą kontaktować się ze światem zewnętrznym za pośrednictwem telefonu, poczty elektronicznej, Internetu? Jeżeli tak, to czy wysyłane i/lub otrzymywane wiadomości są w jakikolwiek sposób monitorowane?

Tak. Wszystkie osoby przebywające w strzeżonych ośrodkach mają możliwość kontaktowania się ze światem zewnętrznym. Wprowadzono zasadę swobodnego korzystania z prywatnych telefonów komórkowych bez funkcji rejestracji obrazu. Umożliwiono również użytkowanie aparatów bez funkcji nagrywania, będących na wyposażeniu ośrodka, w przypadku posiadania przez cudzoziemca aparatu z funkcją nagrywania. Dodatkowo przed 1 maja 2014 r. trwały prace polegające na adaptacji pomieszczeń w ośrodkach, sprzętu kwaterunkowego oraz urządzeń zapewniających dostęp do sieci Internet. Obecnie dostęp do Internetu jest umożliwiony cudzoziemcom przebywającym we wszystkich ośrodkach strzeżonych i aresztach dla cudzoziemców. Korespondencja otrzymywana lub wysyłana przez cudzoziemców za pomocą poczty elektronicznej nie jest monitorowana, natomiast Internet posiada funkcję blokady niektórych stron.

Czy realizowane są programy edukacyjne (np. zajęcia szkolne dla nieletnich i kursy językowe dla osób dorosłych)?

Ze względu na profil strzeżonych ośrodków dla cudzoziemców obowiązek szkolny dla dzieci realizowany jest w 2 ośrodkach strzeżonych tj. w Kętrzynie (w zakresie szkoły podstawowej, gimnazjum, szkoły średniej) oraz w Białej Podlaskiej (w zakresie szkoły podstawowej, gimnazjum i szkoły średniej). Zajęcia edukacyjne odbywają się na terenie strzeżonych ośrodków, natomiast treści programowe, ilość godzin dydaktycznych (od 8 do 12 godzin tygodniowo) oraz wybór i delegacja wykwalifikowanej kadry nauczycieli pozostają w kompetencji lokalnych szkół. Małoletnim cudzoziemcom w celu lepszych efektów nauczania dostarczane są podręczniki i potrzebne materiały szkolne (w tym zeszyty, kredki itp.). Małoletni mają możliwość nauki takich przedmiotów jak: język polski, matematyka, przyroda z elementami geografii Polski i świata, zajęcia artystyczne. W celu ujednolicenia realizacji obowiązku szkolnego wobec dzieci pozostających w strzeżonych ośrodkach Ministerstwo Spraw Wewnętrznych zwróciło się z prośbą do Ministerstwa Edukacji Narodowej o rozważenie możliwości opracowania ramowego programu nauczania dla dzieci cudzoziemskich, z uwzględnieniem ich wieku, krótkotrwałego pobytu, różnicowania kulturowego i językowego.

Czy osoby przetrzymane mają dostęp do rekreacji? Jeżeli tak, to jakiego rodzaju rekreacja jest zapewniona w miejscu zatrzymania? Jeżeli tak, to jak często?

Dodatkowo poza zajęciami szkolnymi wymienionymi powyżej, funkcjonariusze i pracownicy Sekcji Dydaktyczno -Wychowawczych codziennie organizują zajęcia rekreacyjno -sportowe. Duży nacisk przeprowadzanych zajęć położony jest na zaktywizowanie zarówno małoletnich, jak i dorosłych. Celem tych zajęć jest nie tylko zagospodarowanie czasu wolnego (wyeliminowanie zjawiska marazmu i nudy), ale również zapobieganie zachowaniem naruszającym spójność grupy (kłótnie, wzajemne dokuczanie) oraz rozładowaniu napięć i energii zgromadzonej podczas pobytu w ośrodku. Prowadzący zajęcia rekreacyjno-sportowe, mając na względzie efektywność prowadzonych zajęć, może dokonywać modyfikacji w programie zajęć uwzględniając indywidualne potrzeby i zainteresowania osób umieszczonych w ośrodkach.

Czy osoby zatrzymane mogą opuszczać miejsce zatrzymania, jeżeli tak, to jak często? Czy osoby zatrzymane mogą swobodnie poruszać się po miejscu zatrzymania, czy też możliwość ta ogranicza się do określonych części/pomieszczeń obiektu?

Osoby przebywające w strzeżonych ośrodkach dla cudzoziemców mają możliwość korzystania ze spacerów oraz możliwości swobodnego poruszania się w czasie wolnym w godzinach 09.00-21.00. Czas korzystania przez osoby umieszczone ze swobody poruszania się po ośrodku oraz korzystania ze spacerów, może być ograniczony jedynie czasem przeznaczonym na posilek.

Osoby umieszczone w strzeżonym ośrodku nie są uprawnione do opuszczania strzeżonego ośrodka.

Czy osoby zatrzymywane mogą korzystać z porad/pomocy prawnej? Jeżeli tak, to czy pomoc ta jest bezpłatna?

Prawo cudzoziemca do zapoznania się z przysługującymi mu prawami i obowiązkami jest realizowane we wszystkich strzeżonych ośrodkach dla cudzoziemców i aresztach dla cudzoziemców. Wszyscy cudzoziemcy mają możliwość korzystania z bezpłatnej pomocy prawnej udzielanej przez organizacje pozarządowe.

Czy osoby zatrzymywane mają prawo do korzystania z pomocy językowej (usługi świadczone przez tłumaczy pisemnych/ustnych)? Jeżeli tak, to czy pomoc ta jest bezpłatna?

Osoby zatrzymane mają prawo do korzystania z pomocy językowej we wszystkich przypadkach uzasadnionych toczącym się postępowaniem administracyjnym wobec cudzoziemca oraz we wszystkich kwestiach dotyczących zdrowia cudzoziemca. Każdy oddział Straży Granicznej na bieżąco uaktualnia bazę tłumaczy indywidualnych oraz biur tłumaczeń, które współpracują ze Strażą Graniczną w trakcie prowadzonych postępowań.

Czy osoby przetrzymywane mogą na miejscu korzystać z opieki medycznej? Czy zapewniona jest tylko opieka medyczna w nagłych przypadkach czy również inne rodzaje opieki?

Wszystkie osoby przebywające w strzeżonych ośrodkach dla cudzoziemców i aresztach dla cudzoziemców mają zapewnioną opiekę zdrowotną finansowaną przez Straż Graniczną. Za jakość o organizacji świadczonych usług medycznych odpowiadają Publiczne Zakłady Opieki Zdrowotnej poszczególnych oddziałów Straży Granicznej. Realizacja usług przebiega w oparciu o personel PZOZ lub podmioty zewnętrzne na podstawie umowy cywilno-prawnej w zależności od lokalizacji ośrodka względem PZOZ Straży Granicznej. Dostęp do pomocy medycznej (podstawowej oraz specjalistycznej) w ośrodkach, którą mają zapewnioną cudzoziemcy nie odbiega pod względem

procedury dostępu (kilku etapowość dostępu do pomocy specjalistycznej) oraz jej jakości od pomocy medycznej, z której korzystają obywatele RP. Małoletni cudzoziemcy przebywający w ośrodkach są również objęci systemem badań profilaktycznych i okresowych, na zasadach, z których korzystają dzieci obywateli RP. Straż Graniczna zabezpiecza również dostęp do szczepień okresowych. W celu zabezpieczenia pomocy medycznej cudzoziemcom przebywającym w strzeżonych ośrodkach wydłużono pracę pielęgniarek (system zmianowy w godz. 7:30-21:30 przez 7 dni w tygodniu). Natomiast lekarz przyjmuje zgodnie z wyznaczonym grafikiem, który znajduje się na tablicy informacyjnej każdego ośrodka. Dodatkowo, cudzoziemcom zapewniono opiekę psychologiczną (psycholog zewnętrzny) oraz nawiązano współpracę z poradniami leczenia uzależnień, celem ustalenia zasad przeprowadzania konsultacji u osób umieszczonych w strzeżonych ośrodkach, u których zidentyfikowano jakiegokolwiek formy uzależnienia.

Czy istnieją specjalne ustalenia dla osób należących do grup wymagających szczególnego traktowania? Proszę opisać tego rodzaju przypadki.

Istnieją specjalne ustalenia dla osób należących do grup wymagających szczególnego traktowania.

- **Małoletni cudzoziemcy bez opieki oraz osoby niepełnosprawne** – umieszczani są wyłącznie w specjalnie przystosowanym do ich pobytu Strzeżonym Ośrodku dla Cudzoziemców w Kętrzynie (priorytetem Zarządu do Spraw Cudzoziemców Straży Granicznej jest skrócenie do niezbędnego minimum okresu, w którym małoletni cudzoziemcy będą przebywać w strzeżonym ośrodku dla cudzoziemców. W związku z powyższym został skierowany wniosek do Szefa Urzędu ds. Cudzoziemców o rozpatrywanie wniosków o nadanie statusu uchodźców w pierwszej kolejności).
- **Ofiary handlu ludźmi** – Straż Graniczna wdrożyła Algorytm postępowania w przypadku ujawnienia przestępstwa handlu ludźmi, który jest stosowany zarówno na przejściach granicznych oraz w ośrodkach strzeżonych dla cudzoziemców. Dostarcza on osobom dokonującym identyfikacji praktycznego narzędzia usprawniającego identyfikację tej grupy osób, jak również informacje o ich profilach i potrzebach.
- **Osoby, które potrzebują szczególnego traktowania ze względu na fakt, że mogą być ofiarami przemocy, tortur, gwałtów oraz innych ciężkich form przemocy psychicznej, fizycznej lub seksualnej** – od 1 maja 2014 r. wdrożony został we wszystkich strzeżonych ośrodkach dla cudzoziemców projekt mający na celu wczesną identyfikację tych osób, obejmujący cudzoziemców pełnoletnich, ubiegających się o nadanie statusu uchodźcy.
- **Cudzoziemcy wymagający szczególnej opieki** - Zarząd ds. Cudzoziemców Straży Granicznej pracuje nad pilotażowym projektem pomocy instytucjonalnej dla ww. grupy. Ww. projekt obejmuje cudzoziemców przebywających w strzeżonych ośrodkach, którzy nie ubiegają się o nadanie statusu uchodźcy, w stosunku do których zostało wydane postanowienie o zwolnieniu ze strzeżonego ośrodka z przesłanki określonej w art. 406 ust. 1 pkt. 2 ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach, na podstawie art. 400 ww. ustawy, tj. stwierdzenia okoliczności, że dalszy pobyt cudzoziemca w strzeżonym ośrodku mógłby spowodować niebezpieczeństwo dla jego życia lub zdrowia lub że jego stan psychofizyczny może uzasadniać domniemanie, że był on poddany przemocy. Instytucjonalna pomoc dla cudzoziemca mogłaby obejmować następujące aspekty: zakwaterowanie, wyżywienie, opiekę lekarską i opiekę psychologiczną.

Czy istnieją specjalne ustalenia dla osób, w przypadku których uznano, iż mogą być one niebezpieczne dla innych lub dla siebie samych? Proszę opisać tego rodzaju przypadki.

Cudzoziemców przejawiających negatywną i agresywną postawę wobec obowiązków i zakazów określonych w ustawie o cudzoziemcach oraz regulaminie organizacyjno –porządkowym pobytu cudzoziemców w strzeżonym ośrodku i których odizolowanie jest konieczne dla ochrony zdrowia i życia osób przebywających w strzeżonych ośrodkach oraz funkcjonariuszy i pracowników wykonujących obowiązki w ośrodku, można umieszczać w pokoju przeznaczonym dla cudzoziemców zakłócających bezpieczeństwo i porządek. Pobyt w takim pokoju nie może trwać dłużej niż 48 godzin. Konsekwencją umieszczenia cudzoziemca w takim pokoju powinno być skierowanie wniosku do Sądu o zastosowanie wobec cudzoziemca aresztu ze względu na fakt niepodporządkowania się zasadom pobytu obowiązującym w strzeżonym ośrodku.

4

**Dostępność
oraz praktyczna
organizacja
rozwiązań
alternatywnych
do zatrzymania**

4.0 Dostępność oraz praktyczna organizacja rozwiązań alternatywnych do zatrzymania

4.1 Jakie rozwiązania alternatywne do zatrzymania istnieją w Polsce?

Rozwiązania alternatywne do zatrzymania	Tak/Nie (Jeśli tak, proszę przedstawić zwięzły opis tego rodzaju środków)
Tak, od 1 maja 2014 r. w Polsce wprowadzono do ram prawnych możliwość zastosowania środków alternatywnych do detencji, o których mowa w art. 7 ust. 3 Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/115/WE z 16 grudnia 2008 roku w sprawie wspólnych norm i procedur stosowanych przez państwa członkowskie w odniesieniu	do powrotów nielegalnie przebywających obywateli państw trzecich: zgłaszanie się w określonych odstępach czasu do danego organu Straży Granicznej, wpłacenie zabezpieczenia pieniężnego, przekazanie dokumentu podróży do depozytu lub obowiązek zamieszkiwania w określonym miejscu.
Obowiązki zgłaszania się (np. zgłaszanie się w regularnych odstępach czasu na policji lub w urzędach imigracyjnych)	Obywatele państw trzecich, na których nałożono obowiązek regularnego zgłaszania się, zobowiązani są do zgłaszania się w określonych odstępach czasu do organu Straży Granicznej wskazanego w postanowieniu.
Obowiązek złożenia paszportu lub dokumentu podróży	Obywatele państw trzecich, na których nałożono obowiązek przekazania dokumentu podróży zobowiązani są do złożenia dokumentu podróży depozytu organowi wskazanemu w postanowieniu.
Wymogi dotyczące pobytu (np. zamieszkania pod konkretnym adresem)	Obywatele państw trzecich, na których nałożono wymogi dotyczące miejsca pobytu, zobowiązani są do zamieszkiwania w miejscu wyznaczonym w postanowieniu.
Zwolnienie za kaucją (z poręczeniem lub bez)	n/d
Monitoring elektroniczny (np. tagowanie)	n/d
Wymogi w odniesieniu do poręczyciela	n/d
Zwolnienie w ramach programu opieki (release to care worker or under a care plan)	n/d
Programy opieki i nadzoru ze strony społeczności	n/d
Inne środki alternatywne	Obywatele państw trzecich mogą zostać zobowiązani do wpłaty zabezpieczenia pieniężnego w wysokości określonej w postanowieniu, nie niższej niż dwukrotność minimalnego wynagrodzenia przewidzianego w przepisach o minimalnym wynagrodzeniu za pracę.

4.2 W odniesieniu do każdego rozwiązania alternatywnego do zatrzymania, które jest dostępne w Polsce, proszę określić kategorię obywateli państw trzecich, w odniesieniu do której rozwiązanie tego rodzaju może zostać zastosowane. Należy w tym celu posłużyć się przedstawioną poniżej listą.

- Osoby ubiegające się o przyznanie ochrony międzynarodowej w ramach zwykłych procedur;
- Osoby ubiegające się o przyznanie ochrony międzynarodowej w ramach procedury prowadzonej w trybie przyspieszonym;
- Osoby ubiegające się o ochronę międzynarodową, podlegające procedurom dublińskim;
- Osoby ubiegające się o ochronę międzynarodową, których wnioski zostały odrzucone ;
- Osoby ubiegające się o łączenie rodzin, których wnioski zostały odrzucone;
- Osoby, w przypadku których uznano, że przebywają one nielegalnie na terytorium danego państwa (członkowskiego), które nie ubiegały się o przyznanie ochrony międzynarodowej i w odniesieniu do których nie podjęto (jeszcze) decyzji nakazującej powrót;
- Osoby, w odniesieniu do których podjęto decyzję nakazującą powrót;
- Inne kategorie obywateli państw trzecich;
- Osoby wymagające szczególnego traktowania (takie jak nieletni, rodziny z małymi dziećmi, kobiety w ciąży oraz osoby o specjalnych potrzebach).

Środki alternatywne mogą być stosowane wobec wszystkich kategorii cudzoziemców, wobec których zachodzą okoliczności uzasadniające umieszczenie ich w ośrodku strzeżonym, za wyjątkiem osób, które

stwarzają zagrożenie dla obronności lub bezpieczeństwa państwa lub ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego.

4.3 W odniesieniu do każdego rozwiązania alternatywnego do zatrzymania, które jest dostępne w Polsce, proszę wskazać podstawę prawną do określenia poszczególnych kategorii obywateli państw trzecich (np. ustawodawstwo, prawo miękkie, wytyczne, inne).

Każdy środek alternatywny znajduje podstawę prawną w obowiązującym ustawodawstwie.

4.4 W odniesieniu do każdego rozwiązania alternatywnego do zatrzymania, które jest dostępne w Polsce, proszę wskazać organy/organizacje odpowiedzialne za podejmowanie decyzji oraz kwestie administracyjne odnoszące się do tego rodzaju rozwiązania.

Organami właściwymi w zakresie wydawania postanowień o zastosowaniu środków alternatywnych są komendanci placówek Straży Granicznej, komendanci oddziałów Straży Granicznej, sądy.

4.5 W odniesieniu do każdego rozwiązania alternatywnego do zatrzymania, które jest dostępne w Polsce, proszę przedstawić informacje na temat konsekwencji wynikających z nieprzestrzegania przez obywateli państw trzecich wymogów związanych z zastosowaniem tego rodzaju rozwiązań.

Niezastosowanie się do wymogów określonych w postanowieniu może w rezultacie prowadzić do umieszczenia cudzoziemca w ośrodku strzeżonym.

4.6 Proszę wskazać trudności związane z wdrażaniem rozwiązań alternatywnych do zatrzymania w Polsce (w oparciu o istniejące badania/oceny lub też informacje uzyskane od właściwych organów).

Nie przewiduje się problemów z praktycznym stosowaniem środków alternatywnych, z wyjątkiem ich ograniczonej skuteczności w porównaniu do detencji⁹.

⁹ W odniesieniu do cudzoziemców nieposiadających dokumentów podróży pojawiają się problemy związane z potwierdzeniem ich tożsamości np. brak stawiennictwa na wezwanie do placówki dyplomatycznej w celu przeprowadzenia wywiadu konsularnego.

mości np. brak stawiennictwa na wezwanie do placówki dyplomatycznej w celu przeprowadzenia wywiadu konsularnego.

- 4.7 Proszę przytoczyć przykłady dobrych praktyk związanych z wdrażaniem rozwiązań alternatywnych do zatrzymania w Polsce. Proszę określić ich źródło (np. przywołane w istniejących ocenach/badaniach/ innych źródłach lub też w oparciu o informacje uzyskane od właściwych organów).

n/d

5

Procedury oceny oraz kryteria stosowania rozwiązań alternatywnych do zatrzymania wobec obywateli państw trzecich

5.0 Procedury oceny oraz kryteria stosowania rozwiązań alternatywnych do zatrzymania wobec obywateli państw trzecich

5.1 W pytaniu 1.1 wskazano powody uzasadniające zatrzymanie obywateli państw trzecich należących do określonych kategorii. W jakich okolicznościach w przypadku wystąpienia wyżej wymienionych powodów istnieje możliwość zastosowania rozwiązań alternatywnych do zatrzymania w Polsce.

Postanowienie o zastosowaniu środków alternatywnych podejmowane jest z uwzględnieniem indywidualnej sytuacji cudzoziemca, w oparciu o całość zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego. Zastosowanie środków alternatywnych jest możliwe w stosunku do każdego cudzoziemca,

chyba że cudzoziemiec nie wywiązuje się z obowiązków określonych w uprzednio wydanym postanowieniu o zastosowaniu wobec niego środków alternatywnych albo za wydaniem decyzji o zobowiązaniu do powrotu przemawiają względy bezpieczeństwa.

5.2 Jakie inne okoliczności są brane pod uwagę przed podjęciem decyzji o zastosowaniu w odniesieniu do obywateli państw trzecich rozwiązań alternatywnych do zatrzymania, np. kwestie związane z dostępnością alternatywnych rozwiązań, koszty wdrożenia tego rodzaju środków, przynależność obywateli państw trzecich do grup wymagających szczególnego traktowania? W przypadku wystąpienia wyżej wymienionych powodów istnieje możliwość zastosowania rozwiązań alternatywnych do zatrzymania w Polsce.

n/d

5.3 Czy stosowana jest procedura oceny indywidualnej w celu stwierdzenia, czy w przypadku wystąpienia powodów uzasadniających zatrzymanie istnieje możliwość zastosowania rozwiązań alternatywnych. Jeżeli tak, to proszę wymienić kategorie obywateli państw trzecich, w przypadku których osoby należące do tej kategorii są poddawane indywidualnym ocenom.

Postanowienie o zastosowaniu środków alternatywnych podejmowane jest z uwzględnieniem indywidualnej sytuacji cudzoziemca, w oparciu o całość zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego.

Zastosowanie środków alternatywnych jest możliwe w stosunku do każdego cudzoziemca, chyba że cudzoziemiec nie wywiązuje się z obowiązków

określonych w uprzednio wydanym postanowieniu o zastosowaniu wobec niego środków alternatywnych albo za wydaniem decyzji o zobowiązaniu do powrotu przemawiają względy bezpieczeństwa.

5.4 Jeżeli procedury oceny indywidualnej są stosowane, proszę wskazać, czy procedura obejmuje ocenę tego, czy dana osoba jest osobą wymagającą szczególnego traktowania. Jeżeli tak, proszę opisać procedurę oceny w tym zakresie.

n/d

5.5 Czy procedury oceny mające na celu zastosowanie rozwiązań alternatywnych do zatrzymania są przeprowadzane w odniesieniu do wszystkich zatrzymanych obywateli państw trzecich, czy wyłącznie do tych cudzoziemców, którzy już wcześniej zostali na pewien okres zatrzymywani?

Procedury indywidualnej oceny mają zastosowanie do wszystkich obywateli państw trzecich.

5.6 Proszę wskazać organy krajowe odpowiedzialne za realizację procedur oceny indywidualnej oraz podejmowanie decyzji o zastosowaniu rozwiązań alternatywnych do zatrzymania.

Komendanci placówek Straży Granicznej, komendanci oddziałów Straży Granicznej, sądy.

5.7 Czy organy sądowe uczestniczą w procesie podejmowania decyzji o zastosowaniu rozwiązań alternatywnych do zatrzymania, a jeżeli tak, to na jakim etapie procesu decyzyjnego oraz w jakim zakresie (np. organy sądownicze podejmują ostateczną decyzję, formułują jedynie zalecenia, podejmują działania wyłącznie w przypadku odwołania się obywatela państwa trzeciego od wydanej decyzji)?

Tak. Rozpatrując wniosek o umieszczenie cudzoziemca w ośrodku strzeżonym sąd może orzec o zastosowaniu środków alternatywnych.

6

**Wpływ zatrzymania
i rozwiązań alterna-
tywnych do zatrzy-
mania na skuteczność
procedury powrotu
oraz procedurę
przyznawania ochrony
międzynarodowej**

6.0 Wpływ zatrzymania i rozwiązań alternatywnych do zatrzymania na skuteczność procedury powrotu oraz procedurę przyznawania ochrony międzynarodowej

6.1 Skuteczność podejmowania decyzji dotyczących osób ubiegających się o przyznanie ochrony międzynarodowej

Czy w ramach jakichkolwiek ocen lub badań (w tym badań dotyczących opinii osób przetrzymywanych o rozwiązaniach alternatywnych do zatrzymania) w Polsce uwzględniono wpływ zatrzymania lub rozwiązań alternatywnych do zatrzymania na skuteczność podejmowania decyzji dotyczących osób ubiegających się o przyznanie ochrony międzynarodowej (np. poprzez wpływ na czas podjęcia decyzji o przyznaniu ochrony międzynarodowej)?

Brak informacji. Ustawa o cudzoziemcach wprowadzająca możliwość stosowania środków alternatywnych wobec detencji weszła w życie z dniem 1 maja 2014 r. Okres jej obowiązywania jest zbyt krótki, aby możliwe było podjęcie tego typu badań.

Proszę przedstawić dostępne w Polsce dane statystyczne na temat średniego czasu niezbędnego do określenia statusu osób ubiegających się o przyznanie ochrony międzynarodowej, w odniesieniu do których zastosowano środek w postaci zatrzymania oraz rozwiązanie alternatywne do zatrzymania.

Brak informacji. Ustawa o cudzoziemcach wprowadzająca możliwość stosowania środków alternatywnych wobec detencji weszła w życie z dniem 1 maja 2014 r. Okres jej obowiązywania jest zbyt krótki, aby możliwe było przedstawienie danych statystycznych dotyczących ww. środków.

Proszę przedstawić inne, dostępne w Polsce, dowody wpływu zatrzymania i rozwiązań alternatywnych do zatrzymania na skuteczność podejmowania decyzji w sprawie osób ubiegających się o przyznanie ochrony międzynarodowej, a także przykłady

dobrych praktyk w tym zakresie (np. przywołane w istniejących ocenach/badaniach/innych źródłach lub też w oparciu o informacje uzyskane od właściwych organów).

Dla celów niniejszego raportu, Urząd do Spraw Cudzoziemców przedstawił następujące stanowisko:

„Postępowania w sprawie osób ubiegających się o nadanie statusu uchodźcy, przebywających jednocześnie w detencji, traktowane są przez Szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców priorytetowo.

Zgodnie z art. 89 ust. 1 ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, sąd wydaje postanowienie o umieszczeniu osoby ubiegającej o się o nadanie statusu uchodźcy (dalej wnioskodawca) lub osoby, w imieniu której wnioskodawca występuje, w strzeżonym ośrodku lub areszcie dla cudzoziemców, na okres od 30 do 60 dni (w praktyce stosuje się 60 dni). W przypadku gdy cudzoziemiec przebywający w strzeżonym ośrodku lub areszcie dla cudzoziemców wskutek wykonania postanowienia sądu, wydanego na podstawie ustawy o cudzoziemcach, złożył wniosek o nadanie statusu uchodźcy, sąd może przedłużyć okres pobytu w strzeżonym ośrodku lub areszcie dla cudzoziemców o 90 dni (okres pobytu cudzoziemca w strzeżonym ośrodku lub areszcie dla cudzoziemców przedłuża się o 90 dni począwszy od dnia złożenia wniosku o nadanie statusu uchodźcy), jeżeli stwierdzi że wniosek został złożony wyłącznie w celu opóźnienia lub uniemożliwienia wykonania decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu.

Jeżeli decyzja kończąca postępowanie w sprawie o nadanie statusu uchodźcy i udzielenie ochrony

uzupełniającej, na podstawie której nie nadano statusu uchodźcy i nie udzielono ochrony uzupełniającej, została doręczona wnioskodawcy przed upływem ww. okresów, okres pobytu w strzeżonym ośrodku lub areszcie dla cudzoziemców może być przedłużony na czas określony niezbędny do wydania decyzji ostatecznej w tej sprawie.

Niewydanie decyzji w sprawie o nadanie statusu uchodźcy przed upływem terminu osadzenia skutkuje natychmiastowym zwolnieniem ze strzeżonego ośrodka lub aresztu dla cudzoziemców dnia zakończenia terminu osadzenia. Przepis ten jednak stosuje się jedynie w stosunku do osób, które otrzymują decyzję negatywną.

Szef Urzędu może wydać decyzję o zwolnieniu ze strzeżonego ośrodka lub z aresztu dla cudzoziemców, z urzędu lub na wniosek wnioskodawcy, jeżeli z zebranego w sprawie materiału dowodowego wynika, że wnioskodawca i osoba, w której imieniu wnioskodawca występuje, z dużym prawdopodobieństwem spełniają warunki nadania statusu uchodźcy lub udzielenia ochrony międzynarodowej, określone w ww. ustawie i ich pobyt na terytorium

Rzeczypospolitej Polskiej nie stanowi zagrożenia dla obronności i bezpieczeństwa państwa lub ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego oraz nie istnieją poważne podstawy, aby sądzić, że:

- popełnił zbrodnię przeciwko pokojowi, zbrodnię wojenną lub zbrodnię przeciwko ludzkości w rozumieniu prawa międzynarodowego,
- jest winny działań sprzecznych z celami i zasadami Narodów Zjednoczonych określonymi w Preambule i art. 1 i 3 Karty Narodów Zjednoczonych,
- popełnił zbrodnię o charakterze innym niż polityczny poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, przed złożeniem wniosku o nadanie statusu uchodźcy,
- podlegał albo w inny sposób brał udział w popełnieniu zbrodni lub ww. czynów,
- przed przybyciem na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej popełnił inny niż ww. czyn, który jest przestępstwem według prawa polskiego zagrożonym karą pozbawienia wolności, jeżeli opuścił on kraj pochodzenia wyłącznie w celu uniknięcia kary.

6.2 Skuteczność podejmowania decyzji w sprawie statusu imigracyjnego osób podlegających procedurze powrotu i dokonujących powrotu

Czy w ramach jakichkolwiek ocen lub badań przeprowadzonych w Polsce uwzględniono wpływ zatrzymania i rozwiązań alternatywnych do zatrzymania na:

- długość okresu pomiędzy zatrzymaniem nielegalnych imigrantów a wydaniem decyzji nakazującej powrót?
- długość okresu pomiędzy wydaniem decyzji nakazującej powrót a dokonaniem powrotu?
- odsetek dobrowolnych powrotów w ogólnej liczbie powrotów?
- łączną liczbę wydaleń?

Brak informacji.

Proszę przedstawić dostępne dowody wpływu na skuteczność podejmowania decyzji w sprawie statusu imigracyjnego osób podlegających procedurze powrotu i dokonujących powrotu, a także przykłady dobrych praktyk w tym zakresie (np. przywołane w istniejących ocenach/badaniach/ innych źródłach lub też w oparciu o informacje uzyskane od właściwych organów).

Dla celów niniejszego raportu Straż Graniczna przekazała następujący komentarz:

„W przypadku procedury uchodźczej niezależnie od tego, czy cudzoziemiec jest w detencji, czy też nie, procedura musi zostać tak samo wnikliwie przeprowadzona (zgodnie z polskim prawem krajowym jeśli po złożeniu wniosku o nadanie statusu uchodźcy cudzoziemca przebywającego w detencji, którego okres pobytu wynosi na podstawie postanowienia

sądu od 2 do 3 miesięcy, właściwy organ nie wyda w tym czasie tych 2-3 miesięcy żadnej decyzji, to cudzoziemiec jest zwalniany po upływie tego okresu - nie ma podstawy prawnej do przedłużenia mu pobytu - sam ten zapis pokazuje, że detencja nie powinna mieć wpływu na postępowanie w tak istotnej sprawie).

6.3 Koszty

Czy w ramach jakichkolwiek ocen lub badań przeprowadzonych w Polsce uwzględniono koszty związane z zatrzymaniem i zastosowaniem rozwiązań alternatywnych do zatrzymania?

Nie przeprowadzono jeszcze takich badań. Ustawa o cudzoziemcach wprowadzająca możliwość stosowania środków alternatywnych wobec detencji weszła w życie 1 maja 2014 r.

Jakie są dostępne dane statystyczne na temat kosztów związanych z detencją i zastosowaniem rozwiązań alternatywnych do detencji (koszty

W przypadku procedury powrotowej detencja wpływa na sprawność przebiegu procedury imigracyjnej, m.in. w kwestii potwierdzania tożsamości cudzoziemca. Zgodnie z dyrektywą powrotową cudzoziemca umieszcza się w detencji na możliwie najkrótszy okres czasu, tak więc w przypadku przedłużających się procedur identyfikacyjnych zostanie on zwolniony z detencji”.

ogółem, koszty personelu, opieki medycznej, wyżywienia i zakwaterowania, pomocy prawnej, inne). Danych dotyczących kosztów nie udało się uzyskać.

Proszę przedstawić inne, dostępne w Polsce, dowody dotyczące efektywności kosztowej zatrzymania i rozwiązań alternatywnych do zatrzymania, a także przykłady dobrych praktyk w tym zakresie (np. przywołane w istniejących ocenach/badaniach/ innych źródłach lub też w oparciu o informacje uzyskane od właściwych organów).

Brak informacji.

6.4 Przestrzeganie praw podstawowych

Czy w ramach jakichkolwiek ocen lub badań przeprowadzonych w Polsce uwzględniono wpływ zatrzymania i rozwiązań alternatywnych do zatrzymania na prawa podstawowe zainteresowanych obywateli państw trzecich (np. liczbę skarg wniesionych przez osoby przetrzymywane oraz liczbę osób, w odniesieniu do których zastosowano rozwiązania alternatywne do zatrzymania)?

Rzecznik Praw Obywatelskich oraz niektóre organizacje pozarządowe poświęcają swoją uwagę pewnym zagadnieniom dotyczącym kwestii

przestrzegania praw podstawowych cudzoziemców znajdujących się w detencji, niemniej nie ma jednego opracowania, które zawierałoby dane statystyczne ilustrujące rzeczywistą skalę naruszeń tych praw. Ponadto istnieją sprawozdania/raporty z monitoringu ośrodków strzeżonych prowadzonego przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych oraz z monitoringu prowadzonego przez organizacje pozarządowe. Dostępne są także opracowania zawierające analizę orzecznictwa sądów orzekających w sprawach detencji cudzoziemców¹⁰.

10. W Polsce w ostatnich latach ukazały się m.in. następujące opracowania:
• „Cudzoziemcy szczególnej troski w Polsce: identyfikacja, detencja, orzecznictwo”, M. Pajura, Centrum Pomocy Prawnej im. Haliny Nieć, listopad 2013 r., http://www.pomocprawna.org/images/stories/pomoc_uchodcom/Cudzoziemcy_Szczegolnej_Troski_CPPHN2013.pdf,

• „Migracja to nie zbrodnia. Raport z monitoringu strzeżonych ośrodków dla cudzoziemców”, Helsińska Fundacja Praw Człowieka oraz Stowarzyszenie Interwencji Prawnej, Warszawa 2012.
• http://www.hfhr.pl/wp-content/uploads/2012/12/HFPC_SIP_Migracja_to_nie_zbrodnia_grudzien_2012.pdf,
• „Stosowanie detencji wobec cudzoziemców. Raport z monitoringu

Proszę przedstawić dostępne w Polsce dane statystyczne na temat skarg dotyczących naruszenia praw podstawowych oraz liczbę spraw sądowych dotyczących naruszenia praw podstawowych wśród osób zatrzymanych w porównaniu do osób, w odniesieniu do których zastosowano rozwiązania alternatywne do detencji.

Brak danych w ww. zakresie. Statystyki tego rodzaju nie są w Polsce gromadzone.

Czy istnieją w Polsce badania ilustrujące w praktyce negatywny wpływ środków alternatywnych do detencji (np. bransoletki na nodze mogą prowadzić

do stygmatyzacji w społeczeństwie oraz powodować cierpienie fizyczne i emocjonalne).

W Polsce nie ma jeszcze badań dotyczących środków alternatywnych wobec detencji.

Proszę przedstawić inne, dostępne w Polsce, dowody dotyczące wpływu zatrzymania i rozwiązań alternatywnych do zatrzymania na prawa podstawowe obywateli państw trzecich, także przykłady dobrych praktyk w tym zakresie (np. przywołane w istniejących ocenach/badaniach/innych źródłach lub też w oparciu o informacje uzyskane od właściwych organów).

n/d

Aneks statystyczny

i rekomendacje", red. Tomasz Sieniow, Fundacja Instytut na rzecz Państwa Prawa, Lublin 2013,

- http://panstwoprawa.org/site_media/storage/files/2013-07/stosowanie-detencji-wobec-cudzo467471.pdf,
- „Wciąż za kratami. Raport z monitoringu strzeżonych ośrodków dla cudzoziemców prowadzonego przez Helsińską Fundację Praw Człowieka i Stowarzyszenie Interwencji Prawnej”, red. Jacek Biały, W. Klaus, Warszawa 2014,

- http://www.hfhr.pl/wp-content/uploads/2014/05/HFPC_SIP_raport_wciaz_za_kratami.pdf,
- „Realizacja prawa małoletnich cudzoziemców do edukacji. Raport Rzecznika Praw Obywatelskich”, Warszawa 2013,
- http://www.rpo.gov.pl/sites/default/files/RAPORT-RZECZNIKA-PRAW-OBYWATELSKICH-Realizacja-prawa-maloletnich-cudzoziemcow-do-edukacji%20.png_.pdf,

Załącznik

TABELA 1.

Dane statystyczne dotyczące obywateli państw trzecich wobec których zastosowano środek w postaci zatrzymania

ŹRÓDŁO: Cudzoziemcy przyjęci do strzeżonych ośrodków dla cudzoziemców
LUB aresztów w celu wydalenia (dane własne Straży Granicznej)

	2009	2010	2011	2012	2013
Łączna liczba zatrzymanych obywateli państw trzecich	1 671	1 515	1 117	1 416	1 755

TABELA 2.

Średni czas zatrzymania

ŹRÓDŁO: Dane własne Straży Granicznej

	2009	2010	2011	2012	2013
Średni czas zatrzymania w odniesieniu do wszystkich kategorii obywateli państw trzecich	—	—	—	73 dni	69 dni

Finalizacja prac nad niniejszym raportem zbiegła się w czasie z bardzo istotnym momentem – wejściem w życie z dniem 1 maja 2014 r. nowej ustawy o cudzoziemcach, wprowadzającej możliwość stosowania środków alternatywnych wobec detencji. Rzeczywista efektywność tych środków pozostaje zatem na razie kwestią otwartą.

Niniejszy raport został przygotowany w ramach polskiego członkostwa w Europejskiej Sieci Migracyjnej i stanowi wkład do raportu syntetyzującego wiedzę na temat stosowania przez kraje Unii Europejskiej oraz Norwegię detencji oraz środków alternatywnych wobec detencji w kontekście polityki imigracyjnej.

ISBN

978-83-64955-13-6 (wersja elektroniczna)

978-83-64955-15-0 (wersja papierowa)